

روابط کار؛ پر شمار ترین شکایت‌های مردمی

کارگر مستاصل، راهی جز شکایت نمی‌شناسد

پیام عابدی

محمد کاظم بهرامی، رئیس دیوان عدالت اداری به تازگی اعلام کرده است که وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و سازمان تامین اجتماعی در صدر شکایت‌های مردمی قرار دارند. برابر اصل ۱۷۳ قانون اساسی، دیوان عدالت اداری، مسئول رسیدگی به شکایت‌ها، تظلم خواهی‌ها و اعتراض‌های مردم علیه مأموران دولت، واحدهای دولتی و آیین‌نامه‌های مصوب دولت است. البته این به معنای آن نیست که رای دیوان به نفع شاکی صادر می‌شود چرا که ممکن است حق با دولت باشد و همگی دادخواست‌های ثبت شده علیه وزارت کار و سازمان تامین اجتماعی به معنای سرزدن تخلف از آنها نیست. باین همه تعداد دادخواست‌های ثبت شده علیه این دو نهاد کم نیست. بر پایه این گزارش، ۳۵ هزار و ۹۳۰ شکایت از سازمان تامین اجتماعی و ۳۱ هزار و ۹۷۰ شکایت از وزارت کار در سال ۹۷ به دیوان عدالت اداری ارائه شده‌اند. «بی‌الله کرمی» رئیس کمیسیون بیمه، کار و تامین اجتماعی دیوان عدالت اداری معتقد است که «بی‌توجهی به اجرای مفاد قانون کار، آموزش ندادن کارگران و ضعف در ساماندهی آنان» موجب ثبت تعداد زیادی شکایت ماهانه از وزارت کار و سازمان تامین اجتماعی شده است.

تعداد تیر ماه سال ۹۷ یعنی یک سال پیش، ۲ هزار و ۸۰۲ شکایت از وزارت کار و ۵ هزار و ۶۹۸ شکایت از سازمان تامین اجتماعی در دیوان عدالت اداری ثبت شده است. تعداد این شکایت‌ها آن قدر زیاد است که دیوان عدالت اداری ۲۸ شعبه خود را به منظور رسیدگی به آنها اختصاص داده است و به عبارتی، این دو نهاد به تنهایی نظام قضایی ایران را به چالش گرفته‌اند!

برابر با اصل ۱۷۳ قانون اساسی، دیوان عدالت اداری می‌تواند به شکایت افراد از آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های دولتی هم رسیدگی کند. در این مورد هم کم از وزارت کار و تامین اجتماعی شکایت نشده است. یک مورد آن به تفاهم‌نامه وزارت کار و تامین اجتماعی مبنی بر «ضرورت وجود یک سال سابقه مستمر در آخرین کارگاه برای استحقاق دریافت مقرری بیمه بیکاری» برمی‌گردد. در این مورد شکایتی در دیوان ثبت شد که بر مبنای آن «هیأت عمومی دیوان عدالت اداری» رای شماره ۹۰۳ را صادر کرد. برابر این رای شرط استحقاق بیمه بیکاری، داشتن سابقه پرداخت حق بیمه به مدت ۶ ماه است؛ یعنی مطابق همان بندالف ماده ۶ قانون بیمه بیکاری مصوب سال ۱۳۶۹. از این رو قانون سرچایش باقی ماند و آن گونه که وزارت کار و تامین اجتماعی می‌خواستند، اصلاح نشد.

اما مواقعی هم وجود دارد که خود دیوان عدالت اداری شرایطی را پیش می‌آورد یا کمک به ایجاد شرایطی می‌کند که زمینه افزایش شکایت از وزارت کار یا تامین اجتماعی فراهم می‌شود. دیوان عدالت اداری در دهه ۷۰ با صدور دادنامه ۱۳۶۹ این اجازه را داد که در کارهای دائم، قرارداد موقت منعقد شود. مبنای این دادنامه تفسیر مخالف تبصره دوم ماده ۷ قانون کار است. تبصره دوم ماده ۷ قانون کار مقرر داشته در کارهایی که طبیعت آنها جنبه مستمر دارد، در صورتی که مدتی در قرارداد ذکر نشود، قرارداد دائمی تلقی می‌شود. قضات دیوان از این تبصره، تفسیری دیگر ارائه دادند. بر مبنای این تفسیر می‌توان در کارهای دائم در قرارداد کارگر مدت ذکر کرد. این گونه بود که جای پای قرارداد موقت در بازار کار ایران

محکم‌تر از قبل شد و باین دادنامه بیش از گذشته به رسمیت شناخته شد. از این جهت می‌گوییم بیش از گذشته که در سال ۷۲ یعنی ۳ سال پیش از صدور این دادنامه، «کبانوش پروین» مدیر کل نظامات جبران خدمت وزارت کار در بخشنامه‌ای اعلام کرد که تکرار قراردادهای موقت در کارهای مستمر دلیل بر دائمی بودن آن قراردادها نمی‌شود.

کارگری که امنیت شغلی ندارد، به شکایت پناه می‌برد

به عقیده فعالان حوزه کارگری، از جمله «حسین حبیبی» دبیر کانون هماهنگی‌های شوراهای اسلامی کار استان تهران، رسمیت یافتن قراردادهای موقت در کارهای دائم موجب شد تا کارگران امنیت شغلی را در عمل از دست رفته ببینند و نتوانند در بسیاری از موارد حقوق قانونی خود را از کارفرما مطالبه کنند. از این رو فضا به سمت افزایش دعاوی و در پی آن طرح دعوی در هیات‌های تشخیص و حل اختلاف ادارت کار رفت. حبیبی می‌گوید: اگر دادخواست‌های کارگران در مراجع تشخیص و حل اختلاف یا در دیوان عدالت به صورت تصاعدی افزایش می‌یابد، به این خاطر است که کارگر برای دفاع از خود خلع سلاح شده است. داد که در کارهای دائم، قرارداد موقت منعقد شود. مبنای این دادنامه تفسیر مخالف تبصره دوم ماده ۷ قانون کار است. تبصره دوم ماده ۷ قانون کار مقرر داشته در کارهایی که طبیعت آنها جنبه مستمر دارد، در صورتی که مدتی در قرارداد ذکر نشود، قرارداد دائمی تلقی می‌شود. قضات دیوان از این تبصره، تفسیری دیگر ارائه دادند. بر مبنای این تفسیر می‌توان در کارهای دائم در قرارداد کارگر مدت ذکر کرد. این گونه بود که جای پای قرارداد موقت در بازار کار ایران محکم‌تر از قبل شد و باین دادنامه بیش از گذشته به رسمیت شناخته شد. از این جهت می‌گوییم بیش از گذشته که در سال ۷۲ یعنی ۳ سال پیش از صدور این دادنامه، «کبانوش پروین» مدیر کل نظامات جبران خدمت وزارت کار در بخشنامه‌ای اعلام کرد که تکرار قراردادهای موقت در کارهای مستمر دلیل بر دائمی بودن آن قراردادها نمی‌شود.

محکم‌تر از قبل شد و باین دادنامه بیش از گذشته به رسمیت شناخته شد. از این جهت می‌گوییم بیش از گذشته که در سال ۷۲ یعنی ۳ سال پیش از صدور این دادنامه، «کبانوش پروین» مدیر کل نظامات جبران خدمت وزارت کار در بخشنامه‌ای اعلام کرد که تکرار قراردادهای موقت در کارهای مستمر دلیل بر دائمی بودن آن قراردادها نمی‌شود.

شغلی ندارد به شکایت پناه می‌برد. دبیر کانون هماهنگی‌های شوراهای اسلامی کار استان تهران گفت: راه کاستن از شکایت‌ها، برگرداندن امنیت شغلی کارگران است. کارگر نباید راحت اخراج شود و کارفرما نباید خیلی راحت از اجرای ماده ۱۴۸ قانون کار سرریز زند. ماده ۱۴۸ قانون کار می‌گوید که کارفرمایان مکلف هستند براساس قانون تامین اجتماعی کارگران خود را بیمه کنند. بهتر است که دادنامه ۱۷۹ مورد بازنگری قرار گیرد تا راه برای تامین امنیت شغلی کارگران باز شود.

حبیبی با اشاره به موقت بودن بالای ۹۰ درصد قراردادهای کار، افزود: قرار داد موقت تابلوی ظلم و تضییع حق مظلوم است. باین تابلو را پایین آوردن تابلوی امنیت شغلی را نصب کرد. بدون امنیت شغلی، حقوق کاربی معناتست. چه بهتر که همین امروز مسیری که نمی‌دانیم چیست، برگردیم. امنیت شغلی باید به جامعه بازگردد. آقای بهرامی، ریاست محترم دیوان می‌داند که شکایت از تامین اجتماعی و وزارت کار به خاطر عدم اجرای ماده ۱۴۸ قانون کار، عدم اجرای طرح طبقه‌بندی مشاغل، عدم پرداخت حداقل دستمزد، عدم اجرای قانون مشاغل سخت و زیان آور، اجازه ندادن کارفرما برای تشکیل تشکل کارگری، قراردادهای غیر متعارف کار و... افزایش یافته است. اگر امنیت شغلی می‌داشتیم، شاهد این وضعیت نبودیم. سید مسعود نجم‌الساداتی یزدی، حقوقدان و وکیل داگستری نیز درباره افزایش تعداد دادخواست‌ها در حوزه روابط کار، بر این باور است که مراجع رسیدگی به دعاوی در ادارت کار، کار خوب را به خوبی انجام می‌دهند.

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و سازمان تامین اجتماعی در صدر شکایت‌های مردمی قرار دارند. تنها در سال ۹۷ حدود ۳۵ هزار و ۹۳۰ شکایت از سازمان تامین اجتماعی و ۳۱ هزار و ۹۷۰ شکایت از وزارت کار به دیوان عدالت اداری ارائه شده‌اند

اجتماعی نکته بسیار مهمی است، گفت: اینکه چرا کارگران امنیت شغلی ندارند به چند موضوع برمی‌گردد، از جمله دادنامه ۱۷۹ دیوان عدالت اداری که در سال ۷۵ تصویب شد و بخشنامه ۳۷۸۲۳ وزارت کار در سال ۷۲ و البته دادنامه‌ها و بخشنامه‌های دیگر. این دادنامه‌ها موجب شده‌اند، ابزار دفاعی کارگران در عمل خنثی شوند.

عضو هیات مدیره کانون عالی شوراهای اسلامی کار کشور با بیان اینکه از دهه ۷۰، شش انقصاد قراردادهای موقت تند شد، گفت: کار به جایی رسیده که در دستگاه‌های دولتی، کارگرانی ذیل قانون کار با قراردادهای کوتاه‌مدت به کار گرفته می‌شوند. این دسته کارگران نه با دولت شغلی داشته باشند یا کارفرما سر میز مذاکره می‌نشینند و چانه‌زنی و مذاکره می‌گیرند. اما چون قرارداد موقت است؛ آن هم نه قرارداد موقت چند ساله بلکه یک ماهه، سه ماهه، شش ماهه و... دیگر توان چانه‌زنی ندارد، پس ابتدا به اداره کار و اگر جواب نگیرد به دیوان عدالت اداری شکایت می‌کند.

وی با بیان اینکه افزایش تعداد دادخواست‌ها علیه وزارت کار و تامین

حبیبی: راه کاستن از شکایت‌ها، برگرداندن امنیت شغلی کارگران است. کارگر نباید راحت اخراج شود و کارفرما نباید خیلی راحت از اجرای ماده ۱۴۸ قانون کار سرریز زند. ماده ۱۴۸ قانون کار می‌گوید که کارفرمایان مکلف هستند براساس قانون تامین اجتماعی کارگران خود را بیمه کنند. بهتر است که دادنامه ۱۷۹ مورد بازنگری قرار گیرد تا راه برای تامین امنیت شغلی کارگران باز شود.

محیطی بیشتر از تمام حوزه‌ها با عموم جامعه درگیر هستند. طبیعی است که اگر دعوی به مصالحه نینجامد، شواهد بررسی و رای صادر می‌شود. حالا یا آنها رای را می‌پذیرند یا نمی‌پذیرند، چرا که یک طرف محق است. اگر نپذیرند به دیوان عدالت اداری شکایت می‌برند. این سازو کار کلیدی است و اجازه تضییع حق را نمی‌دهد. معتقدم که در ۸۰ درصد موارد شاکی اگر محق باشد، رای به نفعش صادر می‌شود. از این جهت جای نگرانی نیست اما به هر حال قانونگذار راه را برای پیگیری‌های بعدی باز گذاشته است.

نجم‌الساداتی یزدی با بیان اینکه تعداد بسالی کارگاه‌هایی که درگیر مشکلات اقتصادی هستند موجب تعدد ثبت دادخواست در دیوان عدالت اداری شده، گفت: در نظر داشته باشید که اگر ۵۰۰ هزار کارگر چند ماه دستمزد دریافت نکرده‌اند، در مقابل حدود چند صد هزار کارفرما هم وجود دارند که چند ماه دستمزد نپرداخته‌اند، یعنی در مجموع ۱ تا ۲ میلیون نفر در حوزه کار، با هم دچار اختلاف هستند. باین وصف تعدد شکایت‌ها و تعدد افرادی که به هر دلیل فکر می‌کنند حق با آنهاست، نه طرف مقابل، طبیعی است. در نتیجه دیوان عدالت اداری ناچار می‌شود که تعداد شعب رسیدگی به شکایت‌ها را افزایش دهد.

وی افزود: باین همه آرای صادره از سوی هیات‌ها راضی کننده و راهگشاست. در نظر بگیرد اگر هیات‌ها عادلانه رای صادر نمی‌کردند، چه اندازه درگیری فیزیکی میان کارگران و کارفرمایان پیش می‌آمد یا چه اندازه تجمع کارگری بر گزار می‌شد. اگر همین امروز به نزدیک‌ترین اداره کار محل زندگی تان سری بزنید، شاهد تعداد زیاد افرادی که برای دریافت رای یا ارائه مدارک مراجعه کرده‌اند، خواهید بود. به اندازه‌ای که سرتان از این همه اختلاف در حوزه روابط کار گیج می‌رود! اگر آرای هیات‌ها عادلانه باشند، کارگر و کارفرما باید هر روز با هم درگیر شوند و کسی هم برای شکایت به اداره کار مراجعه نمی‌کند.

اخبار کارگری

۱۱ هزار واحد تولیدی کشور، راکد و نیمه فعال است

حدود ۱۱ هزار واحد تولیدی در شهرک‌های صنعتی کشور راکد و نیمه‌فعال است که احیای دو هزار واحد در دستور کار قرار دارد. در سه ماه نخست امسال یا بازگشت ۱۳۰ واحد به چرخه تولید، ۹ هزار فرصت شغلی پایدار شده است.

به گزارش ایلنا، «حسین صالحی‌نیا» معاون وزیر صنعت، معدن و تجارت با بیان این مطلب گفت: در قالب تبصره ۱۸ لایحه بودجه برای رونق تولید ۱۰۰ هزار میلیارد ریال از منابع داخلی توسعه ملی و ۱۰۰ هزار میلیارد ریال از منابع داخلی بانک‌ها به واحدهای کوچک و متوسط تولیدی پرداخت می‌شود.

وی افزود: این تسهیلات در سه محور سرمایه در گردش، نوسازی صنایع و طرح‌های دارای پیشرفت فیزیکی بیش از ۶۰ درصد پرداخت خواهد شد.

صالحی‌نیا با اشاره به اینکه ۴۰۰ ناحیه صنعتی در کشور در حال فعالیت است و امسال نیز ۲۵ ناحیه به بهره‌برداری می‌رسد، ادامه داد: توسعه نواحی صنعتی برحسب ظرفیت‌ها و قابلیت‌های مناطق با توجه به رشد سرمایه‌گذاری و تقاضا صورت می‌گیرد.

سقوط از ارتفاع، جان کارگر ۴۲ ساله را گرفت

یک کارگر ۴۲ ساله هنگام فعالیت در طبقه دوم یک ساختمان نیمه‌کاره در شهر همدان به پایین سقوط کرده و جان باخت.

مدیر کل پزشکی قانونی همدان در گفت‌وگو با ایرنا گفت: فرد یاد شده هنگام بتن‌ریزی طبقه دوم این ساختمان به پایین سقوط کرده و به بیمارستان منتقل شد.

علی احسان صالح افزود: با وجود تلاش تیم پزشکی برای احیای جان ایسن کارگر، تلاش‌ها بی‌نتیجه ماند و این فرد جان خود را از دست داد.

وی با بیان اینکه مرگ ناشی از سقوط از بلندی افزایش داشته است، گفت: هشت زن و ۳۳ مرد در سال ۹۶ بر اثر سقوط از بلندی جان خود را از دست دادند.

مدیر کل پزشکی قانونی همدان اضافه کرد: این آمار در سال گذشته با روند افزایشی به ۵۵ تن شامل ۱۲ زن و ۴۳ مرد رسیده که ضرورت احتیاط و رعایت نکات ایمنی را بیش از پیش نمایان می‌کند.

ناشی از کار با ۲ و یوزگی مشخص می‌شوند؛ حوادثی که در حین انجام وظیفه و حوادثی که به سبب انجام وظیفه رخ می‌دهند.

احسان صالح اظهار داشت: سقوط از بلندی، اصابت جسم سخت، سوختگی و کمبود اکسیژن از جمله مهم‌ترین عوامل فوت ناشی از حوادث کار است که با رعایت نکات ایمنی به ویژه در موارد کار در ارتفاعات می‌توان بروز این حوادث را تا حد قابل توجهی کاهش داد.

جمع‌آوری دستفروشان، آسیب‌های اجتماعی در پی دارد

یک نماینده مجلس گفت: نمی‌توان بدون ایجاد شغل جایگزین برای دستفروشان، منبع درآمدی آنها را به صفر رساند.

حبیب‌الله نیکزادی پناه در گفت‌وگو با خبرگزاری خانه ملت گفت: دولت، قبل از جمع‌آوری دستفروشان مکان‌هایی برای امرار معاش آنها در نظر بگیرد. بر دستفروشان تنها برای تامین اقتصاد خانواده‌شان و نبود فرصت‌های شغلی در خیابان‌ها و گرمای سرد دستفروشی می‌کنند.

نماینده هم در مجلس با بیان اینکه متأسفانه نه تنها فرصت‌های اشتغال پایدار برای بسیاری از افراد جامعه ایجاد نشده، بلکه برخی از فرصت‌های کاری نیز کم شده، تصریح کرد: دولت باید با برنامه‌ریزی عقلایی، فرصت‌های اشتغال پایدار را همسوس با استعداد های افراد مختلف مهیا کند. زیرا جمع‌آوری ضربتی دستفروشان بدون ایجاد شغل جایگزین، آسیب‌های اجتماعی را در کشور افزایش می‌دهد.

پیش‌نیازهای آن به صورت صوری در دستور کار سیاست‌گذاران قرار گرفته است.

سرهنگی با اشاره به دلایل ناکارآمدی فضای کسب و کار در کشور گفت: این دلایل در چند قالب قابل بررسی است: برکراسی دولت، ناکارآمدی برنامه‌های دولت، سهم‌خواهی وزارتخانه‌های مختلف از اعمال قدرت و بودجه، نبود یک سازوکار هماهنگ بین اجزای دولت برای اقدام مشترک، اقتصاد نفتی و رانتی، عدم گفت‌وگوی مؤثر بین دولت و بخش خصوصی و وجود نهادهایی که بدرستی بخش خصوصی را نمایندگی نمی‌کنند. از مهمترین عوامل ناکارآمدی فضای کسب و کار در کشور هستند.

دولت‌ها، بزرگترین مانع بهبود فضای کسب و کار هستند

مدیر کل توسعه کارآفرینی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی با بیان اینکه کشور‌های همسایه در سهولت کسب و کار از ایران پیشی گرفته‌اند، بروکراسی شدید دولتی را اساسی‌ترین مانع در این حوزه عنوان کرد.

رحیم سرهنگی در گفت‌وگو با مهر با اشاره به راهکارهای عملیاتی برای بهبود فضای کسب و کار اظهار داشت: اینکه چالش‌ها و قوانین مغل کسب و کار چه مواردی هستند، سال‌هاست مورد سوال فعالان و مخاطبان جامعه هدف است. شاید برایتان جالب باشد که در رتبه‌بندی ۲۰۱۹ افغانستان و ترکیه جز ۱۰ کشور دارای بیشترین رشد رتبه در شاخص «بهبود سهولت کسب و کار و فضای کسب و کار آسان» هستند و شاید بیشتر تعجب کنید که گرجستان رتبه ششم در این رتبه‌بندی را دارد، کشوری که شاید تا چند سال قبل جز رتبه‌های بالا در این رتبه‌بندی نبود و پس از اصلاحات ساختاری رتبه شفافیت و سهولت کسب و کار آن تغییر کرد.

وی با بیان اینکه رتبه سهولت کسب و کار ایران در سال ۲۰۱۹ نیز همچنان در جایگاه ۱۲۸ جهان است، افزود: این در حالی است که کشورهای همسایه ایران با سرعت از کشور ما پیشی گرفته‌اند.

مدیر کل توسعه کارآفرینی و بهره‌وری نیروی کار ادامه داد: اگر امروز از بخش خصوصی بپرسید که دولت برای بهبود فضای کسب و کار چه اقداماتی باید انجام دهد، قطعاً پاسخ آنها این خواهد بود که همین که دولت کاری نکند بزرگ‌ترین کمک است. اما یا واقعاً دولت وظیفه‌ای در قبال بهبود سهولت فضای کسب و کار ندارد یا به دلیل اینکه دولت‌ها نقش خود را به خوبی در این حوزه بازی نکردند، فعالان اقتصادی از اقدامات دولت ناامید شدند؟

سرهنگی تأکید کرد: بارها در جلسات مشترک بین بخش خصوصی و دولت نمایندگان هر دو گروه وارد گفت‌وگو، جدال، مناظره، مذاکره، بده‌بستان و هر چیزی شبیه این شده‌اند تا

مانعی از سر راه کسب و کار بر ندارند. اما در واقع نمایندگان بخش خصوصی هم خیلی نتوانسته‌اند به اصلاح و تسهیل این فرآیند کمک کنند.

وی با اشاره به بررسی قوانین مربوط به تجارت و مقایسه این قوانین با سایر کشورها در یکی از جلسات مشترک بین نمایندگان بخش خصوصی و دولت گفت: واقعیت این است که نکات و ضعف‌ها خیلی قابل توجه نبود ولی در عمل این فاصله محسوس است.

این مقام مسئول در وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، با تأکید بر اینکه بسیاری از ایده‌ها و استراتژی‌های حوزه بهبود فضای کسب و کار در سایر کشورها، در ایران نیز به نوعی در امور سیاست‌گذاری مطرح شده است، گفت: این استراتژی‌ها در اجرا ناقص بودند پس این سوال مطرح می‌شود که مشکل فضای کسب و کار ایران از کجاست و مسأله چیست که تمام راه‌حل‌ها مطرح شده اما هیچ‌گاه به درستی اجرا نشدند یا بدون